

EVALUAREA EFICIENȚEI UNOR FORME DE PROTECȚIE SOCIALĂ A COPIILOR

Liliana CUȘNIR, cercet. științ. INCE

Dezvoltarea serviciilor sociale de sprijin pentru copiii din Republica Moldova, se înscrie în contextul necesității tot mai stringente de suport a familiei, pentru a preveni sau a o ajuta să depășească situațiile de risc. Scopul articolului este de a sublinia eficiența serviciilor publice-sociale oferite de statul moldovenesc care au menirea de a susține copiii, pentru a oferi un mediu sigur și favorabil îngrijirii, creșterii și dezvoltării copiilor.

Analiza datelor demonstrează că suportul oferit de stat în urma reformelor din ultimii ani prin creșterea indemnizațiilor pentru creșterea copilului au un impact nesemnificativ, însă au o tendință de creștere a numărului de nașteri pentru categoriile asigurate. În educație, rolul statului după reformele din ultimii ani au avut progrese în ceea ce privește învățământul preșcolar. Rata de cuprindere a educației timpurii a crescut de la 72,6 în 2007 până la 86,7 în 2017, datorită faptului că au fost redeschise și reamenajate mai multe instituții. Însă această problemă nu este încă rezolvată definitiv în zonele urbane.

În vederea realizării acestui deziderat, se impune aplicarea de noi mecanisme de protecție socială a categoriilor de copii din familii cu venituri mici, perfecționarea cadrului legislativ-normativ, care va asigura accesul populației la minimumul de servicii de asistență socială garantat de stat.

Cuvinte-cheie: protecție socială, copii, reforme, indemnizații, educație preșcolară.

The development of social support services for children in the Republic of Moldova is developed in terms of the need for family support, to prevent or help overcome risk situations. The purpose of this article is to highlight the effectiveness of the social services offered by the state to support, to provide a safe and favourable environment for childcare, growth and development.

The data analysis demonstrates that state support through reforms over the past few years by increasing childcare allowances have an insignificant impact, however have tendency to increase the number of births for ensured categories. The role of the state in education, after the reforms over the past years, had progress in pre-school education. The incidence rate for early education has increased from 72.6 in 2007 to 86.7 in 2017, due to the reopening and refurbishment of several institutions. However, this issue remains to be developed in urban areas.

In order to achieve this, it is necessary to apply new social protection mechanisms for the categories of children from low-income families, to improve the legislative-normative framework that will ensure the access of the population to the minimum of social assistance services guaranteed by the state.

Keywords: social protection, children, reforms, allowances, pre-school education.

Protecția socială devine tot mai mult o cheie determinantă a progresului în toate țările în curs de dezvoltare. Situația economică și financiară a familiilor atrage atenția asupra importanței protecției sociale în atenuarea impactului acestor probleme asupra gospodăriilor sărace și vulnerabile, în special asupra copiilor. Protecția socială este deosebit de importantă pentru copii, având în vedere nivelul lor mai ridicat de

vulnerabilitate comparativ cu adulții. Aceasta are un rol determinant în asigurarea unei alimentații adecvate și educații eficiente și a accesului la serviciile sociale și a utilizării acestora pentru promovarea bunăstării lor. În timp ce dovezile existente arată că programele de protecție socială abordează cu succes mai multe dimensiuni ale bunăstării populației, există totodată o abordare mai sensibilă față de copii. În acest sens, statul își propune promovarea unei politici sociale coerente, consecvente și ajustate la condițiile perioadei pe care o trăim, în concordanță cu standardele europene. Profesorul D. Adkins, pe baza analizei macroeconomice a 18 țări europene, a remarcat că un impact semnificativ și important pozitiv este ajutorul acordat de către stat copiilor. Autorul estimează că pentru fiecare ajutor acordat copiilor, 10% sunt nemijlocit pentru sprijinul la creștere ca parte a venitului în familie iar restul servesc drept stimulări reproductive[1]. În cazul familiilor social vulnerabile, ajutorul social stimulează natalitatea pentru a obține o sursă de venit în familie.

La etapa actuală, protecția socială a copiilor în Republica Moldova cuprinde două componente: asigurările sociale și asistența socială, care se completează reciproc și care necesită de a fi diferențiate. În articol vor fi analizate principalele forme de protecție socială a copiilor până la vârsta de 7 ani, evidențiind trăsăturile distinctive ale acestora pentru a sublinia eficacitatea serviciilor publice în domeniul social oferite de stat care au menirea de a susține, astfel încât aceasta să poată oferi un mediu sigur și favorabil îngrijirii, creșterii și dezvoltării optime a copiilor. Având în vedere că această perioadă este cea mai importantă, dar și cea mai dificilă dintre toate etapele de formare a unui copil, s-a considerat necesară cercetarea aportului statului atât la bunăstarea, cât și la educația copiilor. Studiul este bazat pe datele existente la Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, și al Biroului Național de Statistică, fiind analizate și informații statistice din bazele de date internaționale.

Experiența țărilor europene este variată și într-o continuă schimbare, aspectele-cheie țin de tratarea măsurilor și costurilor de suport pentru copii ca fiind investiții cruciale în viitorul Europei. Principalul scop al politicilor ține de prevenirea transmiterii dezavantajului social de la o generație la alta. Cele mai eficiente strategii de eliminare a sărăciei în rândurile copiilor s-au dovedit a fi politicile axate pe asigurarea bunăstării tuturor copiilor. În ultima decadă, cooperarea la nivel european a dus la elaborarea unei strategii de dezvoltare pe 10 ani înainte, denumită Europa 2020, cu recomandări adresate fiecărei țări în parte. Una din inițiativele propuse de aceasta include și Platforma europeană de combatere a sărăciei și a excluziunii sociale, elaborată pentru a reduce numărul de persoane de sub amenințarea sărăciei cu minim 20 milioane până în 2020[2], aici fiind incluși și copiii. În așa mod, Comisia Europeană a adoptat un set de recomandări ce țin de eliminarea sărăciei în rândurile copiilor, prin asigurarea măsurilor care permit părinților, dar și statului, să facă investiții suficiente în copii. Una din recomandări a constat în majorarea indemnizației pentru copil și indemnizației unice la nașterea primului și fiecărui următor copil, care au menirea să contribuie pozitiv la asigurarea minimumului de existență pentru un copil.

Experiența europeană și regională au exemple de reforme ce se consideră că au bune practici, demne de a fi preluate și de țara noastră: în România, indemnizațiile se oferă indiferent de numărul de copii, părinții pot alege între un concediu pentru creșterea copilului în vârstă de până la un an (trei ani în cazul copilului cu deficiențe) și un concediu pentru creșterea copilului până la doi ani. În Italia, orice femeie care naște, indiferent dacă este angajată sau șomeră, primește 1000 de Euro ca ajutor unic

Sesiunea științifică „Transformări demografice și priorități de politici”

la naștere. Pentru salariatele bugetare, concediul este de cinci luni, două înainte de naștere și alte trei postnatal. În această perioadă, femeia primește 80% din salariu. Dacă mamele italiene doresc să își prelungească perioada de concediu de maternitate după cele trei luni, venitul lor va constitui 30% din salariu. Prelungirea concediului maternal nu poate depăși șase luni. În Germania, concediul de maternitate este de 14 săptămâni, dintre care șase înainte de naștere, pentru o indemnizație egală cu venitul obținut în ultimele 12 luni. Fie tinerele mămici pot alege să stea acasă 14 luni, pentru o indemnizație egală cu 67% din venit, dar nu mai mare de 1.800 de Euro pe lună.

În Federația Rusă, indemnizațiile pentru copii și beneficiile de maternitate sunt plătite de către angajator și rambursate de către Fondul de Asigurări Sociale. Sumele exacte de beneficii pot varia foarte mult de la o regiune la alta. În ultimii ani, guvernul federal a aplicat o politică de creștere treptată a indemnizațiilor, iar aceste sume sunt indexate cu un coeficient care variază în funcție de condițiile locale. Pe perioada concediului de maternitate, mama primește o alocație, egală cu salariul ei mediu pe ultimele 12 luni. Valoarea minimă a alocației este de 55 \$ pe lună pentru primul copil și , 110\$ pentru fiecare următor copil. În plus, pentru a îmbunătăți situația demografică, sunt diverse stimulente de asistență pentru părinți și copii. [3].

Politicile de protecție socială cu privire la majorarea indemnizațiilor au rezultate scăzute în fostele țări sovietice în comparație cu țările UE. Cercetătorul Jonathan Bradshaw, în studiul său transnațional cu privire la eficacitatea beneficiilor copiilor, susține că alocațiile și indemnizațiile oferite de statele de pe teritoriul ex-sovietic sunt adesea prea mici pentru a ajuta familiile să evite sărăcia [4]. Doar Belarus este statul care pune accent pe protecția socială a copiilor și familiilor cu copii conform standardelor europene, acordând o indemnizație la nașterea primului copil în sumă de 1013 \$ (Fig.1).

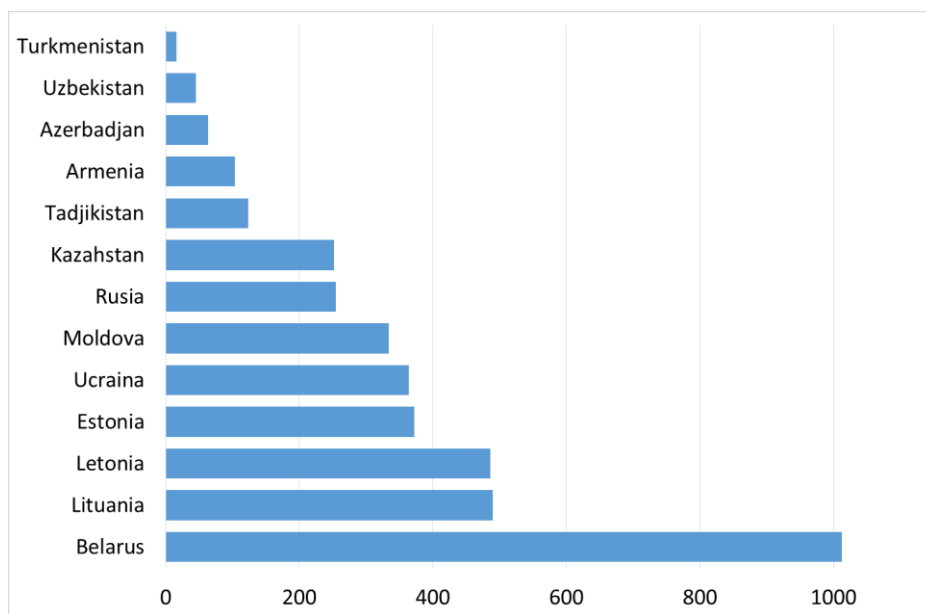

Fig.1. Indemnizația unică la nașterea primului copil în fostele țări din URSS (în USD)

Sursa: în baza datelor oficiale a fiecărui stat

Din motiv că și în Republica Moldova este aplicat modelul specific țărilor CSI, ca urmare a procesului de reformă a sferei sociale, inclusiv și a sistemului de protecție a copilului și a familiilor cu copii, suma indemnizație unică la naștere pentru primul copil este mai mica chiar dacă depășim alte state economic mai dezvoltate (*Fig.1*). Principala caracteristică a acestui model este schimbarea clară a vectorului protecției sociale bazat pe o combinație dintre sectorul public și privat. Statul are rol determinant în calitate de subiect al protecției sociale prin intermediul organelor sale executive [5].

În pofida faptului că sistemului național de protecție socială nu face parte din modelele aplicate în țările europene, reformele petrecute în sistemul de protecție socială în ultimii ani a avut efecte pozitive asupra creșterii nivelului de trai al familiilor nevoiașe în componența cărora sunt copii și a oferit soluții mult mai adecvate nevoilor identificate, punându-se accent în special pe integrarea socială, prin măsuri de susținere a familiilor cu copii. Pentru aceasta a fost elaborată *Strategia pentru protecția copilului și familiei pentru perioada 2014-2020* [6], care are ca obiectiv redresarea problemelor cu care se confruntă familia și copilul, recunoscând eforturile actuale ale autorităților publice, totodată fiind constată necesitatea unor acțiuni suplimentare pentru implementarea unor politici de protecție mai eficiente. Documentul stabilește un set de priorități și măsuri de politici pe termen lung pentru perioada 2014-2020. Strategia este elaborată ca răspuns provocărilor importante prin care trece societatea noastră în condițiile riscurilor sociale determinate de fenomenele de migrație, constrângerile asupra familiei, provocările economice și factorii care apar datorită mobilității sporite și tehnologiilor avansate.

În Republica Moldova, dreptul copilului la protecție socială presupune obligația statului de a întreprinde măsuri adecvate pentru a putea oferi fiecărei persoane un nivel de trai decent prin acordarea diferitor tipuri de indemnizații, ajutoare și facilități. Indemnizațiile adresate familiilor cu copii fiind un suport economic din partea statului, se diferențiază în funcție de statutul beneficiarului și constituie una din cele mai importante programe de asistență socială, chiar dacă impactul acestor plăți asupra bunăstării familiilor cu copii este nesemnificativ. Conform datelor Biroului Național de Statistică,⁴⁰ pentru cuplul familial cu un copil ponderea indemnizațiilor pentru copii în anul 2017 a constituit numai 1,2% din veniturile disponibile medii lunare pe o persoană din această categorie. Indemnizațiile adresate familiilor cu copii nu sunt acordate conform principiului de testare a veniturilor. În pofida faptului că acestea sunt în creștere, ele nu au un impact sporit asupra bunăstării familiilor (*Fig.2*).

În prezent, indemnizațiile pentru familiile cu copii sunt exprimate sub formă de plăți unice sau periodice acordate pentru nașterea, îngrijirea și întreținerea copilului, ținând cont de vârsta copilului și de nivelul veniturilor familiei asigurate sau neasigurate.

⁴⁰ „Aspecte privind nivelul de trai al populației in 2017”

		Indemnizația unică la nașterea primului copil	Indemnizația unică la nașterea fiecărui următor copil	Indemnizația lunară pentru îngrijirea copilului
Asig.	2001	245	165	50
	2002	370	250	75
	2003	420	280	100
	2004	420	280	100
	2005	500	500	150
	2006	800	800	183
	2007	1000	1000	231
	2008	1200	1500	323
	2009	1400	1700	479
	2010	1700	2000	675
	2011	2000	2300	768
	2012	2300	2600	868
	2013	2600	2900	998
	2014	3100	3400	1097
	2015	3100	3400	1157
	2016	3100	3400	1234
	2017	5300	5300	1348
Neasig.	2001	245	165	50
	2002	245	165	50
	2003	300	200	75
	2004	380	250	75
	2005	500	500	100
	2006	800	800	100
	2007	1000	1000	100
	2008	1200	1500	150
	2009	1400	1700	150
	2010	1700	2000	250
	2011	2000	2300	300
	2012	2300	2600	300
	2013	2600	2900	300
	2014	3100	3400	400
	2015	3100	3400	440
	2016	3100	3400	540
	2017	5300	5300	540

Fig.2 Evoluția mărimii indemnizațiilor pentru copii după tip (asigurat/neasigurat) în perioada anilor 2001-2017

Sursa: conform datelor BNS.

Una din sarcinile prioritare ale Guvernului este promovarea politicilor active de susținere a copiilor și încurajarea femeilor, inclusiv pentru nașterea celui de-al doilea, de-al treilea copil, precum și examinarea posibilităților de mărire a pachetului de privilegii acordate familiilor cu copii. Totodată, indemnizația majorată unică la nașterea primului copil nu a contribuit la creșterea numărului de beneficiari în rândul celor asigurați, având o tendință de descreștere cu 15%: în anul 2017 au fost 4681 de beneficiari în comparație cu 5508 în anul 2015. Însă a stimulat ușor nașterea următorului copil din categoria dată, având o tendință de creștere de 6,6%: în anul 2017 au fost 7888 de beneficiari în comparație cu 7403 în anul 2015. Aceeași tendință observăm și pentru categoria persoanelor neasigurate, numărul beneficiarilor care au dispus de indemnizația unică la nașterea primului copil în perioada respectivă în 2017 a constituit 8456 de beneficiari față de 10188 în anul 2015, ceea ce demonstrează o diminuare cu 17%, iar numărul beneficiarilor care dețin indemnizația unică la nașterea

fiecărui următor copil în anul 2017-11035 față de 11054 în anul 2015 a rămas la același nivel.⁴¹

În conformitate cu cheltuielile aprobate în Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu, indemnizațiile adresate familiilor cu copii se măresc anual. Astfel, începând cu 1 ianuarie 2017, cuantumul indemnizației unice la nașterea primului copil cât și pentru nașterea fiecărui copil următor constituia 5300 lei, (atât pentru persoanele asigurate, cât și pentru persoanele neasigurate). Mărimea indemnizației lunare pentru îngrijirea copilului până la vârsta de 1,5 ani în ultimii 10 ani a crescut până la 540 lei lunar, față de 100 lei în anul 2007, pentru persoanele neasigurate și pentru cele asigurate până la vârsta de 3 ani de la 231 de lei până la 1348 de lei. Or, aceste eforturi nu sunt suficiente pentru a acoperi în totalitate minimumul de existență pentru un copil.

Analiza datelor ne demonstrează că în anul 2017 indemnizațiile pentru creșterea copilului din categoria persoanelor neasigurate (în vârstă de până la 1,5 ani) au acoperit minimumul de existență (pentru copiii în vârstă de 1-6 ani) în proporție doar de 35.5 la sută, iar pentru copiii din categoria persoanelor asigurate - 88,8 % (în vârstă de până la 3 ani)(Fig.3). Aceasta ne demonstrează că există o diferență majoră între aportul statului pentru copiii din familiile asigurate față de copiii din familiile neasigurate.

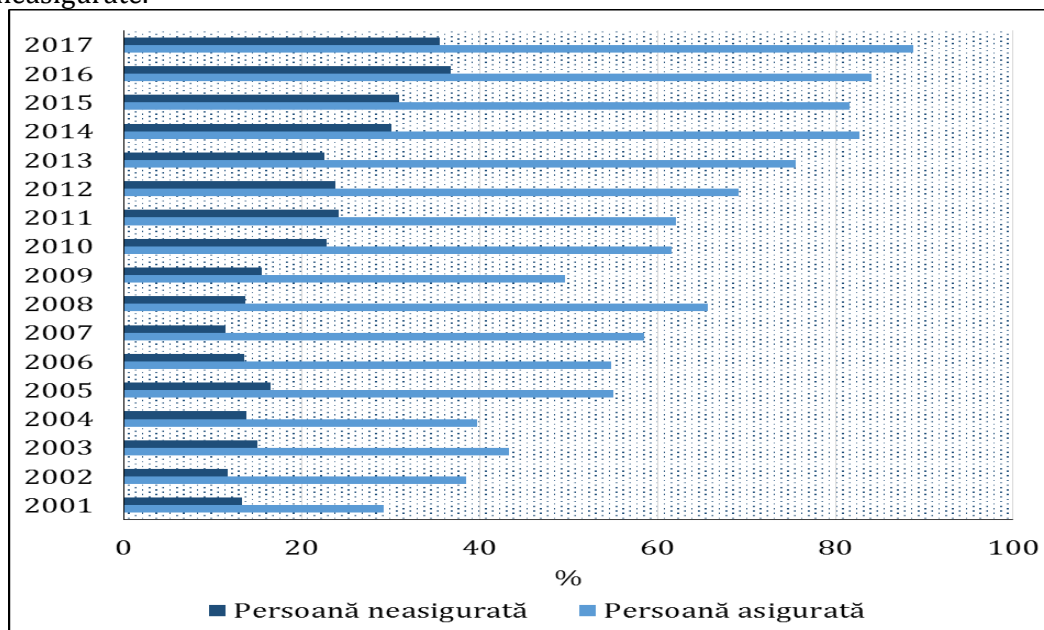

Fig.3. Raportul dintre indemnizațiile pentru copii și minimumul de existență pentru copii, (în %)

Sursa: conform datelor BNS

Ținând cont că indemnizațiile adresate familiilor cu copii nu sunt acordate conform principiului de necesitate prin testare a veniturilor, impactul acestora asupra bunăstării copiilor este insuficientă. Din acest motiv copiii din familiile social

⁴¹ Informația privind beneficiarii de pensii, alocații sociale de stat și indemnizații adresate familiilor cu copii, aflați la evidență Casei Naționale de Asigurări Sociale. www.cns.md

vulnerabile sunt protejați din partea statului prin programul de ajutor social acordat conform testării veniturilor familiei. Menționăm că statul își asumă în măsura posibilităților sale răspunderea privind bunăstarea copiilor, care determină ulterior calitatea potențialului uman al țării.

Pentru creșterea și educarea cât mai eficientă a copiilor a fost necesară elaborarea strategiilor integrate de suport pentru familiile cu copii, care combină suportul acordat părinților de acces la piața forței de muncă, cu acordarea măsurilor de susținere a veniturilor. Accesul la servicii la fel sunt măsuri esențiale pentru educația de calitate a copiilor (inclusiv cea preșcolară și timpurie), sănătate și servicii sociale, precum și oportunități pentru copii de a participa și aplica drepturile sale și de a-și valorifica întregul potențial. Educația și formarea au un impact direct asupra ceea ce copiii pot fi și pot face în viitor. Sistemele de educație și formare au un rol esențial în susținerea mobilității sociale ascendente și să ajute la ruperea și nu la întărirea ciclului de dezavantaje și sărăcie.

Educația preșcolară este, probabil, cel mai important factor în ruperea cercului vicios de transmitere a sărăciei între generații, iar investițiile în acest domeniu aduc cele mai mari beneficii. Investiția în educație și îngrijire de înaltă calitate destinate copiilor de vârstă mică poate oferi un start sigur în viață pentru toți.

Societatea contemporană, care se vrea o societate a cunoașterii, aduce în prim-plan schimbări de paradigmă privind educația, generând noi teorii și curente privind educația în general și în mod particular calitatea sistemelor de învățământ. În ultimul deceniu, sistemul educațional din Republica Moldova a trecut prin nenumărate reforme, care au avut drept scop modernizarea și eficientizarea învățământului. Principalele domenii de intervenție ale reformei au fost doctrina sistemului educațional, structura sistemului de învățământ, curriculumul, conceptele și metodele de evaluare, implementarea sistemelor de evaluare ale calității, elaborarea nomenclatorului de calificări, administrarea și finanțarea învățământului etc. [7].

Trebuie de remarcat faptul că educația, în fază incipientă, în cadrul instituțiilor preșcolare și școlare este în mare parte o responsabilitatea a părinților. În articolul 35 al Constituției Republicii Moldova, este stipulat că:

1. Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu;
2. Învățământul de stat este gratuit.

La fel și în articolul 9 al Codului Educației al Republicii Moldova, care prevede că alocațiile prevăzute de bugetul de stat din punct de vedere legal trebuie să fie suficiente pentru a asigura finanțarea pachetului standard al serviciilor educaționale pentru învățământul general. În conformitate cu Codul Educației al Republicii Moldova, educația timpurie include două cicluri, și anume[8]:

- **educația ante-preșcolară** pentru copii cu vârsta până la 3 ani, care se realizează în familie, aceasta beneficiind de finanțare de la bugetul public național conform legislației în vigoare. La solicitarea părinților, autoritățile administrației publice locale pot organiza educația ante-preșcolară în cadrul creșelor sau grupelor-creșe în cadrul grădinițelor de la 2 ani;

- **învățământul preșcolar** pentru copii cu vârsta de la 3 la 6/7 ani, care se desfășoară în grădinițe și școli-grădinițe. Dacă vârsta de un an este prea timpurie pentru a servi ca punct de referință în începerea intervalului de monitorizare a gradului de cuprindere a copiilor în instituțiile preșcolare, vom pune accent pe perioada obligatorie, conform legislației, de încadrare a copiilor în învățământul

preșcolar, de la 2 la 7/8 ani, deoarece de aceasta depinde fiecare etapă următoare de studii, în acest context, educația preșcolară devenind o etapă indispensabilă în procesul educațional.

În ultimii ani, autoritățile naționale elaborează și pun în aplicare documente de politici de dezvoltare a educației timpurii, care se caracterizează prin consistență, activități concrete, indicatori măsurabili de monitorizare a progresului. Guvernarea, în colaborare cu partenerii internaționali de dezvoltare și organizațiile societății civile, implementează mai multe proiecte, ce au drept scop extinderea accesului și sporirea calității educației timpurii.

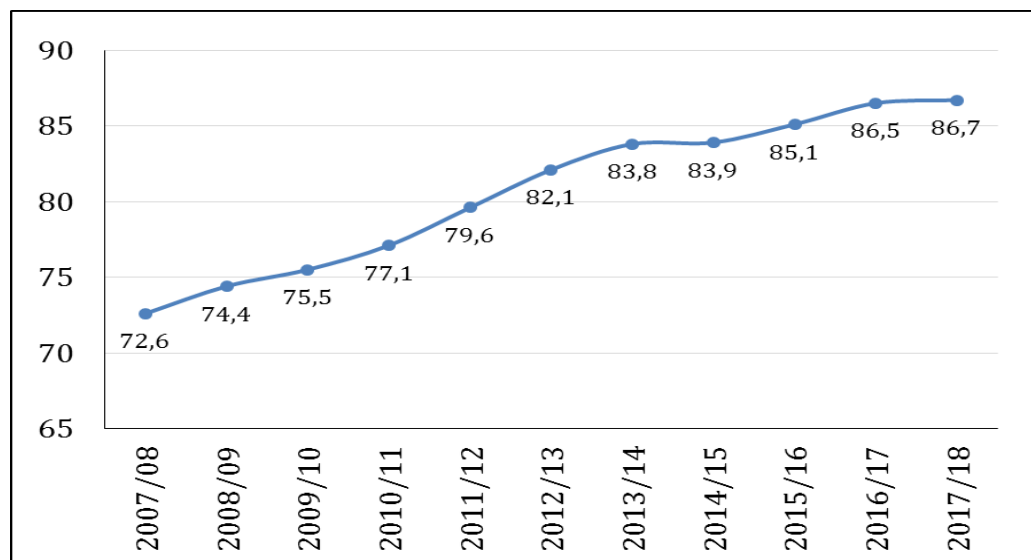

Fig.4 Rata de cuprindere a educației timpurii în perioada anilor 2007-2017

Sursa: conform datelor BNS.

În urma acestor acțiuni, în domeniul educației timpurii se atestă progrese remarcabile: au crescut ratele de cuprindere în învățământul preșcolar (Fig.4), au fost redeschise mai multe instituții de educație timpurie, în special în mediul rural (Fig. 5), au fost renovate edificiile grădinițelor de copii. În Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului a fost stabilit că până în anul 2015 în Republica Moldova rata brută de cuprindere în învățământul preșcolar a copiilor de vârstă 3-6 ani trebuie să ajungă la 75%, această țintă fiind atinsă încă în 2012. La aceasta au contribuit realizările de extindere a educației incluzive, în multe instituții au fost create centre de resurse pentru copiii cu necesități educaționale speciale. La fel au fost întreprinse acțiuni în scopul îmbunătățirii calității formării inițiale și continue a cadrelor didactice și manageriale.

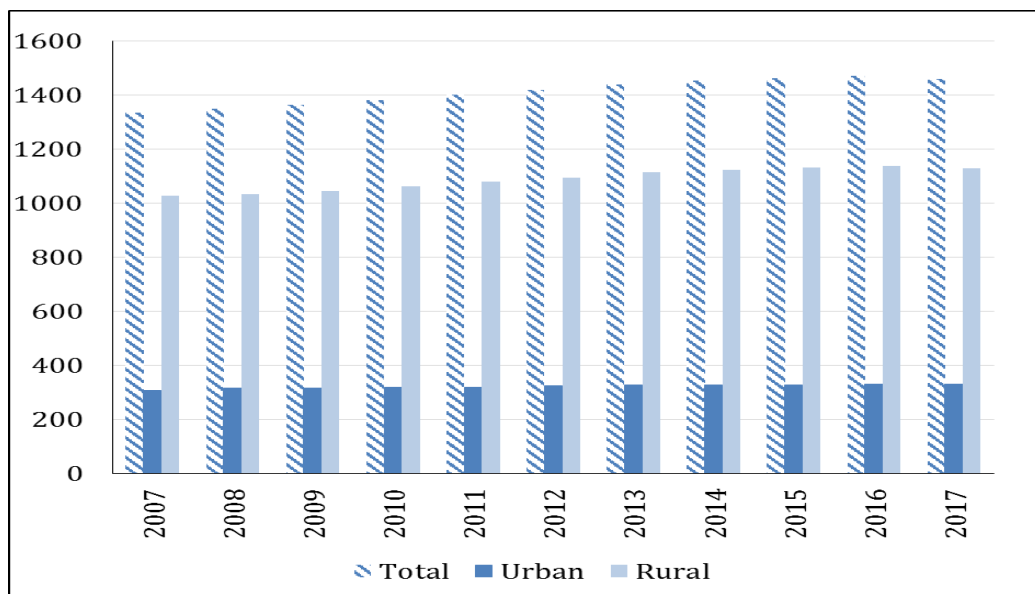

Fig.5 Numărul de instituții de educație timpuri, pe medii de reședință

Sursa: conform datelor BNS.

Un aspect important de menționat este accesul copiilor la educația timpurie. Numărul instituțiilor care oferă așa gen de educație este în creștere, însă amplasarea lor nu întodeauna corespunde cu cererea. Cu toate că au fost redeschise și renovate mai multe instituții, acest fapt a avut loc mai mult în zonele rurale, ceea ce nu se reflectă nici într-un fel asupra problemei încadrării copiilor în educația timpurie de la orașe, zone care se confruntă cu limitarea accesului la educație din cauza numărului redus de locuri în instituțiile vizate.

În cadrul MECC⁴² a fost elaborat un regulament-tip [9] al instituțiilor de educație timpurie, care stabilește că în grupele de creșă, până la vârsta de 3 ani, să fie până la 15 copii într-o grupă. Pentru categoria de copii cu vârsta de la 3 la 7 ani să fie până la 20 de copii. Iar pentru fiecare grupă sunt prevăzuți câte 2 educatori. Astfel, la un educator ar trebui să revină cel mult 10 copii. Acest număr variază de la o localitate la alta, în funcție de condițiile localităților.

⁴² Ministerul Educației Culturii și Cercetării

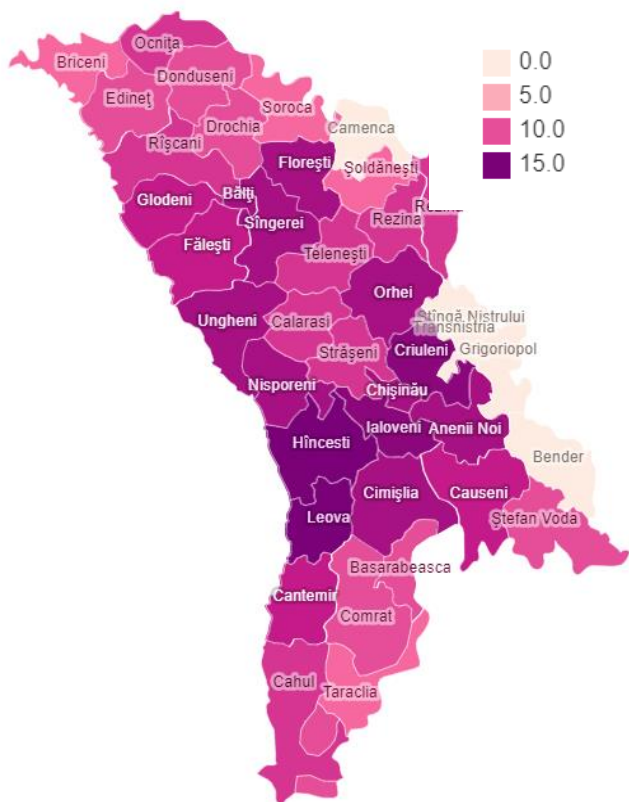

Fig.6 Numărul de copii care îi revine unui cadru didactic din grădinițele din Republica Moldova

Sursa: Suntparinte.md

La sfârșitul anului 2017, în Republica Moldova funcționau 1458 de instituții de educație timpurie, inclusiv 833 cu statut de creșă-grădiniță, 529 grădinițe, 73 școli-grădinițe, 21 centre comunitare și două creșe. Potrivit datelor statistice, comparativ cu anul 2010, acest număr s-a majorat cu 77 de unități, însă comparativ cu anul 2016 este mai mic cu 11 grădinițe. Zece din cele 11 grădinițe închise în anul 2017 sunt de la sate. În Chișinău și-a sistat activitatea o instituție cu forma de proprietate privată. În total, în mediul urban au funcționat 330 de instituții de educație timpurie, iar în mediul rural – 1 128 de unități. Numărul copiilor înscriși la grădiniță în anul 2017 a fost de 149,2 mii, în scădere cu circa o mie persoane comparativ cu anul precedent.

Datele Biroului Național de Statistică⁴³ demonstrează că la 100 de locuri în instituțiile de educație timpurie reveneau 86 de copii. Numărul mediu de copii la 100 de locuri în instituțiile din mediul urban a fost de 100 de persoane, iar în mediul rural – de 76 de persoane. Cei mai mulți copii pe un loc sunt la Bălți - 113 la 100 de locuri, Ialoveni - 109, în Chișinău – 104 copii și UTA Găgăuzia – 101 copii. Cel mai puțin solicitate au fost grădinițele din raionul Leova, capacitatea lor fiind utilizată doar pe jumătate - 51 de copii la 100 de locuri (Fig.6).

Conform Constituției Republicii Moldova, toți copiii, cetățeni ai Republicii Moldova, beneficiază de dreptul la educație, statul suportând cheltuielile pentru serviciile de învățământ preșcolar și de îngrijire în instituțiile publice pentru toți copiii, inclusiv pentru cei cu cerințe educaționale speciale. Focalizarea pe educația timpurie și anii preșcolariității este importantă, deoarece aceasta este perioada când copiii se

⁴³ <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5975>

dezvoltă rapid și, dacă procesul de dezvoltare este neglijat în acest stadiu, este mult mai dificil și mai costisitor să compensezi aceste pierderi mai târziu. Este bine cunoscut și evident faptul că alegerile făcute acum și acțiunile întreprinse de părinți și de societate în copilăria timpurie au o puternică și mai de durată influență asupra progresului individual al copilului și asupra progresului națiunilor în sens larg.

Concluzii: Astăzi, copiii din țara noastră au posibilitatea să ducă o viață mai prosperă și au mai multe oportunități de a obține o educație care să atingă potențialul maxim. Pentru aceasta este esențial pentru instituțiile naționale de lucru să promoveze bunăstarea copiilor, să acorde prioritate acțiunilor lor de a investi în bunele practici și de a-și desfășura activitatea în conformitate cu drepturile copilului. În acest sens, promovarea consecventă a politicilor sociale proactive servește drept garant al drepturilor copiilor la protecție și securitate socială. În recunoașterea faptului că cheltuielile și scutirile pentru copii sunt investiții ale statului pe termen lung, este important să fie asigurat un sistem integrat de susținere a copiilor cu vârsta până la 7 ani, precum și până la 18 ani și mai mult atunci când continuă studiile și se află la întreținerea părinților. Importanța fiecărei măsuri crește proporțional cu numărul de copii din familie, acestea fiind axate pe asigurarea unor investiții suficiente în bunăstarea, sănătatea, alimentația și educația copiilor, în timp ce este asigurată posibilitatea părinților de a-și continua activitatea profesională în echilibru cu responsabilitățile de părinți. Intervențiile orientate spre îngrijirea și dezvoltarea copilului pot fi împărțite convențional în două tipuri:

1. Practici de îngrijire realizate de părinți și comunități sau acțiuni ale îngrijitorilor și comunităților pentru supraviețuirea, creșterea, dezvoltarea și protecția copiilor. Familia joacă adesea cel mai important rol în calitatea îngrijirii și protecției pe care fiecare copil o primește. Acest rol este determinat prin cunoștințele, atitudinile, capacitatea și convingerile fiecărei familii legate de îngrijirea și protecția copiilor. Este important să recunoaștem că protecția socială axată pe familia cu copii și politicile sociale sunt influențate de cultura locală, inclusiv de atitudinile și comportamentul regional.
 - a. ajutorul statului pentru părinți de a crea un mediu cât mai ferit de pericole și de a proteja copilul, prin formarea percepțiilor ca fiind primii cei mai importanți profesori ai copilului și responsabilizarea lor prin informarea lor referitor la datoria morală și legală care o au;
 - b. asigurarea familiei cu informații necesare și informarea lor asupra practicilor pozitive de îngrijire și protecție a copiilor ar fi un pas înainte în acest domeniu.
2. Intervenția statului prin promovarea și dezvoltarea politicilor axate pe copii, culegerea de bune practici și exemple bazate pe rezultat.
 - a. accentuarea accesului copiilor la servicii de calitate (sănătate și educație), inclusiv pentru zonele problematice;
 - b. consolidarea capacităților familiilor de a-și îngriji proprii copii și extinderea accesului la servicii de bază de bună calitate inclusiv accesibilitatea pentru categoriile mai afectate;
 - c. aplicarea de noi mecanisme de protecție socială a categoriilor de copii din familii cu venituri mici, perfecționarea cadrului legislativ-normativ care va asigura accesul populației în întregime la minimumul de servicii de asistență socială garantată de stat.

Referințe bibliografice

1. Макдональд П. Низкая рождаемость в Российской Федерации: вызовы и стратегические подходы. În: Материалы международного семинара. М. 14-15 сентября 2006 г.
2. Platforma europeană de combatere a sărăciei și a excluziunii sociale: un cadru european pentru coeziunea socială și teritorială Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, Luxemburg, 2011
3. <https://news.rambler.ru/other/39408780-v-kakoy-strane-rozhdenie-detey-prinosit-pribyl/?updated>
4. Bradshaw J. The Case for Family Benefits. În: Children and Youth Services Review, 2012, vol. 34, no. 3, p. 590-596.
5. Tomceac A. Unele aspecte ale perfecționării sistemului de protecție socială a copiilor. În: Conferința Internațională Științifico-Practică "Creșterea economică în condițiile globalizării, Chișinău, 2015, p 170.
6. Strategia națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului 2014-2020
https://www.prostemcell.ro/images/stories/download/anexa_1_strategia_nationala_drepturile_copilului_2014-2020.pdf
7. Prodan M. Analiza eficienței unor politici publice în educația timpurie și educația școlară. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, Nr.1, 2018, Chișinău, p. 121,
8. Codul Educației al Republicii Moldova
9. Regulamentul instituției de educație preșcolară.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/regulamentul_institutiei_de_educatie_prescolara.pdf